

Morawski, Romuald

Bożena Falkowska-Dybowska

Almanach Muzealny 6, 487-489

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOŻENA FALKOWSKA-DYBOWSKA

W październiku 2002 r. jubileusz 50-lecia pracy zawodowej obchodziła starszy kustosz Bożena Falkowska-Dybowska. Jubileusz kończył jednocześnie Jej działalność zawodową związaną od początku z Działem Naukowo-Oświatowym Muzeum Historycznego m.st. Warszawy. Zaczynała pracę jako stażystka w dniu, kiedy powstał ten dział (nosił wówczas nazwę: Dział Służby Społeczno- Oświatowej), a zakończyła jako kierowniczka - była jego żywą kroniką.

Już w pierwszych tygodniach pracy zwróciła na siebie uwagę pracowitością, kompetencją, aktywnością, odpowiedzialnością i koleżeńskością. Sprawozdanie komisji kwalifikacyjnej z 1958 r. wymienia Jej osiągnięcia: wygłoszenie 153 odczytów, inwentaryzację naukową darów przekazywanych do MHW, opracowanie 16 zagadnień do kartoteki muzealnej, 7 tematów do przewodnika po MHW oraz 2 tematów do przewodnika po trasach turystycznych. W tym czasie miesięcznie oprowadzała średnio w języku polskim 14 wycieczek i 4-5 w języku angielskim lub francuskim.

Jej aktywność społeczna przejawiała się w działalności związkowej, zwłaszcza w Pracowniczej Kasie Zapomogowo-Pożyczkowej. Była także współorganizatorką dwóch zabaw karnawałowych w naszym muzeum.

Kiedy zaczynała pracę w MHW kształtowało ono swój wizerunek, wypracowywano zarówno koncepcję działalności placówki, kształtu ekspozycji, jak i metody pracy działu, ustalano na czym ma polegać praca oświatowa.

Pierwsze trzy lata były okresem szczególnie wyężonej pracy. Młoda absolwentka historii sztuki Uniwersytetu Warszawskiego (rocznik 1952), która egzamin magisterski zdała już w okresie zatrudnienia, poza poznawaniem literatury dotyczącej dziejów Warszawy pracowała przy kwerendzie dokumentów metrykalnych parafii św. Jana w Warszawie. Grono badaczy, wśród których była B. Dybowska, stworzyło wówczas kartotekę wykorzystaną następnie do przedstawienia procesów demograficznych na wystawie poświęconej najstarszym dziejom Warszawy.

Otwarta 17 stycznia 1955 r. pierwsza część ekspozycji stałej MHW była pierwszą muzealnie przedstawioną monografią Warszawy. W gronie jej twórców znajdowała się starszy kustosz Bożena Dybowska. Scenariusz wy-

stawy i sama wystawę przygotowywano równocześnie z trwającą odbudową siedziby Muzeum oraz gromadzeniem zbiorów i poznawaniem dziejów miasta, gdyż warszawianistyka była dopiero na początku swojego rozwoju. Tempo, w jakim opracowano scenariusz i urządzano wystawę, było imponujące. Jest całkowicie uzasadnione użycie w odniesieniu do tego wysiłku miana warszawskiego tempa jako określenia szybkiej i sprawnej pracy. Również do niej odnoszą się słowa napisane przez Kennetha Hudsona, że ekspozycja Muzeum Historycznego Warszawy m.st. jest wzorcowa dla muzeów miast.

Otwarcie pierwszej wystawy stałej było dla Bożeny Dybowskiej rozpoczęciem normalnej pracy oświatowej i kontynuacją pracy wystawienniczej.

Pierwszą wystawą czasową, której scenariusz oraz katalog przygotowała wraz z Krystyną Lejko była wystawa o Tadeuszu Cieślewskim (*Tadeusz Cieślewski – malarz Warszawy* otwarta 12 marca 1962 r.). Ogółem B. Dybowska była współautorką i uczestniczyła w realizacji 17 wystaw.

Największe znaczenie społeczne miała wystawa *Powstanie warszawskie w fotografii i pamiątkach* opracowana przez zespół w składzie: Bożena Dybowska, Alicja Jakubowska, Celina Zieniewicz i Stanisław Konarski z okazji 25. rocznicy wybuchu Powstania, otwarta 1 sierpnia 1969 roku. Projekt plastyczny opracowała A. Jachtoma.

Cieszyła ona się od samego początku dużym zainteresowaniem społecznym, ale także dużym zainteresowaniem cenzury, co wynikało z konsekwentnego uznania przez ówczesne władze Armii Krajowej i Delegatury Rządu na Kraj jako instytucji wrogich obozowi politycznemu Polski Ludowej. Doceniając bohaterstwo szeregowych powstańców, ofiarność i męczeństwo ludności cywilnej, uważały decyzję o wybuchu Powstania i samo Powstanie za politycznie antyradzieckie, a dowództwo akowskie poddawały bezwzględnej krytyce. W tej sytuacji przygotowanie scenariusza wystawy nie były łatwe, zwłaszcza, że była to pierwsza w Warszawie wystawa poświęcona Powstaniu Warszawskiemu. Ci, którzy ją przygotowywali, znali Powstanie nie tylko z literatury, ale także z własnych przeżyć. Była dla nich przypomnieniem wydarzeń z dzieciństwa i młodości. Powszechnie oczekiwaną wystawę odwiedziło ponad 17 tysięcy zwiedzających, wśród których było liczne grono uczestników Powstania.

Trzykrotnie jeszcze Bożena Dybowska uczestniczyła w opracowywaniu scenariuszy i realizacji wystaw poświęconych tematyce Powstania. Dwie z nich, o tym samym tytule *Wyzwolenie Warszawy* zostały otwarte 17 stycznia 1970 r. z okazji 25. rocznicy wyzwolenia Warszawy. Przedstawały one okupacyjne dzieje miasta od września 1939 r., poprzez Powstanie aż do okresu odbudowy. Pierwszą z nich, fotograficzną, eksponowaną w Klubie studenckim „Karuzela” na Jelonkach opracował i zrealizował zespół Działu Naukowo-Oświatowego w składzie B. Dybowska, A. Jakubowska, J. Jaśkiewicz, B. Mańkowska, B. Meller i C. Zieniewicz. Scenariusz drugiej wystawy, eksponowanej w hallu kina „Stolica”, opracowały B. Dybowska i A. Jakubowska.

Do tematyki powstańczej B. Dybowska powróciła jeszcze w 1979 r. organizując wystawę *„Powstanie warszawskie w fotografiach i pamiątkach”*. Współautorkami scenariusza były Alicja Jakubowska i Elżbieta Kamińska.

Pozostałe wystawy nie miały już takiego znaczenia emocjonalnego. Oto wykaz wystaw zrealizowanych przez B. Dybowską:

1. *Tadeusz Cieslewski - malarz Warszawy* (1962)
2. *Żoliborz wczoraj i dziś w drukach, malarstwie, i grafice* (1967)
3. *Powstanie warszawskie w fotografiach i pamiątkach* (1969)
4. *Wyzwolenie Warszawy* (1970)
5. *Wyzwolenie Warszawy*
6. „*Ochota, przeszłość – terażniejszość – przyszłość*” (1972)
7. *Powstanie warszawskie w fotografiach i pamiątkach* (1979)
8. *Varsaviana Rara et Curiosa* (1983)
9. *Plany i widoki Wenecji XV-XX wiek* 1983)
10. *Warszawa w czasie Sejmu Czteroletniego* (1989)
11. *Dzieje Saskiej Kępy* (1989)
12. „*Warszawa w czasie Sejmu Czteroletniego*” (1989)
13. *Saska Kępa w latach 1939-1945* (1989)
14. *Książę Józef Poniatowski* (1993)
15. *Powstanie kościuszkowskie* (1994)
16. *Bolesław Prus - życie i twórczość* (1997)
17. *Miłośnicy Warszawy. Ludzie i ich dzieła* (2001)

Pierwszą publikacją B. Dybowskiej był katalog do wystawy o Tadeuszu Cieslewskim (Warszawa 1962, razem z Krystyną Lejko). „Wrocławski Tygodnik Katolików” opublikował jej artykuł o dawnych kościołach Pragi (1966, nr 44). Do *Leksykonu PWN* (Warszawa 1972) napisała hasła z zakresu muzealnictwa, konserwacji zabytków, zdobnictwa, architektury, wyposażenia wnętrz kościelnych oraz noty biograficzne architektów polskich. Jest również współautorką pracy *Cmentarz Powązkowski, dawny Wojskowy w Warszawie* (Warszawa 1989). Jej spisane przeżycia z okresu Powstania zostały opublikowane w książce *Ludność cywilna w powstania warszawskim*.

Przez kilka lat współpracowała z I Programem Polskiego Radia, pisząc notatki biograficzne do kalendarium.

Na marginesie pracy oświatowej i konkursu „IV wieki stołeczności Warszawy” opracowała (wraz z Marią Podlasiecką) zeszyt o rezydencjach królewskich.

Przede wszystkim zajmowała się jednak działalnością oświatową. Składały się na nią: wykłady na Studium Wiedzy o Warszawie; organizacja konkursów takich jak np. „W setną rocznicę powstania styczniowego” (1963), „Moja dzielnica” (1967), „Turniej wiedzy o Warszawie” (1970), „IV wieki stołeczności Warszawy” (1996); szkolenie przewodników miejskich; współpraca z „Festiwałem Nauki”.

Jako kierowniczka Działu zwracała uwagę na podnoszenie kwalifikacji, publikacje i działalność wystawienniczą. Zachęcała swoich współpracowników do udziału w organizowanych przez nią wystawach oraz do aktywności zawodowej. Oprawdając po wystawie kierowała się zasadą, że komentarz przewodnicki ma być wyłącznie niezbędnym dodatkiem do zwiedzania i ma jedynie pomóc w poznawaniu ekspozycji.

Z okazji 60 rocznicy istnienia Muzeum Historycznego m.st. Warszawy została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi.

Oprac. Romuald Morawski